

สุขภาวะทางจิตวิญญาณนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต : กรณีศึกษา คณะกายภาพบำบัด

Spiritual Well-Being of Rangsit University Students : A Case Study of Physical
Therapy Faculty

บทความวิจัย

พรพิมล จันทรวีโรจน์¹ ราตรี ภัทรจิตรา² อลิษา ปันดีกา²
นภัสร์นันท์ ปามูทา² และ วรชาติ เจริญจันทร์³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตวิญญาณกับผลการเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตวิญญาณกับปัจจัยทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ของนักศึกษาคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต ปีการศึกษา 2555 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2555 เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป สุขภาวะทางจิตวิญญาณ และปัจจัยด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และนำมาปรับปรุงให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ทดสอบความเที่ยงของแบบสอบถามด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยายและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 157 คน เป็นชาย 25 คน หญิง 132 คน มีอายุระหว่าง 18-20 ปี มีสุขภาวะทางจิตวิญญาณโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ย 99.39 จาก 120 คะแนน) มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า สุขภาวะทางจิตวิญญาณในด้านความศรัทธายึดมั่นทางศาสนาอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (เฉลี่ย 49.96 จาก 60 คะแนน) ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการเรียน แต่สุขภาวะทางจิตวิญญาณในด้านสิ่งที่เป็นอยู่ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ย 49.43 จาก 60 คะแนน) มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) สุขภาวะทางจิตวิญญาณโดยรวมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านกาย จิตใจ และสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต โทร.02-9972200 ต่อ 1453 E-mail : charntaraviroj@yahoo.com

² นักศึกษาปริญญาตรี คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต

³ คณบดีคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต

($p < .05$) สรุปแล้วการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าสุขภาวะทางจิตวิญญาณมีความสัมพันธ์กับผลการเรียน และปัจจัยด้านกาย จิตใจ และสังคม มีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ

คำสำคัญ : สุขภาวะทางจิตวิญญาณ นักศึกษา คณะกายภาพบำบัด ผลการเรียน

Abstract

The present study aimed to investigate the relationship between spiritual health and academic performance and the relationship between spiritual health and physical, psychological and social factors of the first to fourth year physical therapy students at Rangsit University in 2012 academic year. A questionnaire which consisted of 3 parts of general information, spiritual well-being and physical, psychological, and social factors that influenced spiritual well-being was constructed. The content validity of the questionnaire was audited by three experts and then it was adjusted to cover the purposes of the study. The reliability of the questionnaire was tested with Cronbach's alpha coefficient. Data were collected and analyzed with descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient. The results showed that, among 157 students of the sample group, 25 were male and 132 were female, aged 18-20 years. The score of the overall spiritual well-being was at the moderate level (average of 99.39 out of 120 points) and was significantly correlated with their academic performance ($p < 0.05$). Considering in details, it was found that the score of "the faith and adherence in religions" was at a rather high level (average 49.96 out of 60 points) and did not correlate with their learning outcomes. The score of the existential well-being was at a moderate level (average of 49.43 out of 60 points) and was significantly correlated with their academic performance ($p < 0.05$). The overall spiritual well-being significantly correlated with the physical, psychological, and social factors ($p < .05$). In conclusion, this study suggested that spiritual health was correlated with academic performance, and the physical, mental and social factors influenced the spiritual well-being of the academic students.

Keywords : Spiritual Well-Being, Student, Faculty of physical therapy, Academic Performance

บทนำ

สุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา (จิตวิญญาณ) มิใช่เพียงการปราศจากโรคหรือความพิการเท่านั้น สุขภาวะทางกายและสุขภาวะทางจิตเป็นสภาพที่ทำความเข้าใจได้ง่าย เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สังเกตเห็นได้ตลอดเวลา สุขภาวะทางสังคมเป็นการแสดงออกร่วมกันของสังคม ซึ่งต้องทำความเข้าใจและยอมรับร่วมกันของทั้งสังคม แต่สุขภาวะทางปัญญาเป็นสภาพที่ทำความเข้าใจได้ยากและเป็นขั้นสูงสุดของสุขภาพองค์รวม ปัจจุบันทั่วโลกมองว่ามนุษย์ขณะนี้ เป็นโรคพ่วงทางจิตวิญญาณ ซึ่งโดยความเป็นจริงหากมนุษย์ขาดจิตวิญญาณ มนุษย์จะขาดความสมบูรณ์ในตัวเอง ทำให้ต้องหาอะไรมาเติมเต็ม เช่น คนที่ขาดในเรื่องความรักไม่ว่าจากใครก็ตาม อาจเป็นจากครอบครัวหรือผู้คนรอบข้าง ย่อมต้องการแสวงหาความรักและความเมตตาจากผู้อื่น ธรรมชาติของมนุษย์จึงขึ้นอยู่กับความรัก จะเห็นได้ว่าเด็กทารกสามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องมีสติปัญญา แต่หากปราศจากความรัก ทารกอาจไม่มีชีวิตอยู่ได้ จิตวิญญาณเป็นนามธรรมที่ปรารถนาแต่สิ่งที่ดี แต่ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้มนุษย์มักนำสิ่งที่ไม่ค่อยงดงามมาคอยเติมเต็มให้กับจิตวิญญาณของตน สำหรับผู้ที่รับได้การฝึกอบรมมาดีทางด้านจิตวิญญาณ จะไม่เป็นผู้เอาสิ่งที่สกปรกมาเติมที่จิตวิญญาณ สิ่งสกปรกในที่นี้คือ การคิดร้ายต่อผู้อื่นทั้งเบื้องหน้าและลับหลัง ความริษยา ความอวดรู้ อวดดี และอวดเก่งและไม่พึงปรารถนาเห็นใครได้ดีกว่าตน

กายภาพบำบัด เป็นวิชาชีพหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในสาธารณสุขของประเทศ โดยเป็นวิชาชีพที่สามารถให้บริการประชาชนได้ทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน รักษา และการฟื้นฟูความเสื่อมสภาพ (สรงค์ภรณ์ ดวงคำสวัสดิ์, 2537) ดังนั้น นักศึกษากายภาพบำบัดควรมีทัศนคติต่อเรื่องปัญหาสุขภาพของประชาชนอย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการมองสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมและเชื่อมโยงปัญหาต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนได้ หากสุขภาวะทางจิตวิญญาณของนักศึกษามีความพร้อมก็อาจจะทำให้ส่งผลต่อการเรียนได้ หรือการเรียนนั้นอาจทำให้สุขภาวะทางจิตวิญญาณเปลี่ยนแปลงไป หรืออาจร่วมกับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำรงชีวิตที่ทำให้เกิดความพ่วงของจิตวิญญาณได้ เช่น นักศึกษาที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวเป็นอย่างดี จะมีจิตใจและสติปัญญาที่แข็งแรงและสมบูรณ์ ย่อมส่งผลในเรื่องของการศึกษาของพวกเขาดีขึ้น หากเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ก็จะมีความรู้สึกริไฉนและอ่อนไหวต่อความเจ็บปวดหรือความทุกข์ยากของผู้อื่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญและการเปลี่ยนแปลงของจิตวิญญาณที่อาจเกิดขึ้นได้ในกลุ่มนักศึกษาคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต จึงได้จัดทำงานวิจัยเพื่อสำรวจสุขภาวะทางจิตวิญญาณของนักศึกษากลุ่มนี้ เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานหรือแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต ให้ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตวิญญาณกับผลการเรียนของนักศึกษาคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต
- 2) หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณในด้านกาย จิตใจ และสังคมของนักศึกษาคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต ชั้นปีที่ 1-4 ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2554 ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยต้องไม่เคยเป็นนักศึกษาจากคณะอื่นและมีอายุไม่เกิน 27 ปี

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

สุขภาวะทางจิตวิญญาณ หมายถึง สุขภาวะที่เกิดจากความดี การลดความเห็นแก่ตัว การมีปัญญา และต้องไปปฏิบัติจริงจึงจะเห็นผล (ศ.นพ.ประเวศ วะสี)

กาย หมายถึง เป็นมิติทางร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง ปราศจากโรค หรือความเจ็บป่วย มีปัจจัยองค์ประกอบทั้งด้าน อาหาร สิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัย ปัจจัยเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจที่เพียงพอและส่งเสริมภาวะสุขภาพ

จิตใจ หมายถึง เป็นมิติที่บุคคลมีสภาวะทางจิตใจที่แจ่มใส ปลอดโปร่ง ไม่มีความกังวล มีความสุข มีเมตตาและลดความเห็นแก่ตัว

สังคม หมายถึง เป็นความผาสุกของครอบครัว สังคม และชุมชน โดยชุมชนสามารถให้การดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สังคมมีความเป็นอยู่ที่เอื้ออาทร เสมอภาค มีความยุติธรรม และมีระบบบริการที่ดีและทั่วถึง

แรงสนับสนุนทางด้านสังคม หมายถึง แรงสนับสนุนทางสังคมในด้านความช่วยเหลือทางด้านข้อมูล ข่าวสาร วัตถุประสงค์ของ หรือการสนับสนุนทางด้านจิตใจจากผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มคน และเป็นผลให้ผู้รับได้ปฏิบัติหรือแสดงออกทางพฤติกรรมไปในทางที่ผู้รับต้องการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสุ่มภาวะทางจิตวิญญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยอาศัยแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ชื่อ รหัส นักศึกษา คณะ ชั้นปี เพศ อายุ ศาสนา ที่อยู่อาศัย ประวัติการศึกษา และทุนการศึกษาที่ได้รับ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุ่มภาวะทางจิตวิญญาณ ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 45 ข้อ โดยแบ่งเป็นด้านกาย 6 ข้อ ด้านจิตใจ 14 ข้อ และด้านสังคม 25 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่าของ ลิเคิร์ต (Likert Rating Scale) ในแต่ละข้อคำถามมีให้เลือก 5 ระดับคะแนน คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง เล็กน้อย ไม่เลย โดยให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามสุ่มภาวะทางจิตวิญญาณ เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นโดย พอลลูทเซียและเอลลิสัน (Paloutzian & Ellison, 1982) แปลเป็นไทยโดย ธัญญา น้อยเปียง (ธัญญา น้อยเปียง, 2545) ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดของสุ่มภาวะทางจิตวิญญาณ 2 ด้าน คือ ในด้านสิ่งที่เป็นอยู่ และในด้านความศรัทธายึดมั่นทางศาสนา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ โดยให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ในแบบวัดนี้ผู้วิจัยดัดแปลงและปรับข้อคำถามให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 20 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า แต่ละข้อคำตอบมีให้เลือก 6 ระดับ ช่วงคะแนนตามแบบวัด มีค่าระหว่าง 20-120 คะแนน ซึ่งพอลลูทเซียและเอลลิสัน ได้แบ่งระดับคะแนน ดังนี้

การแปลผลสุ่มภาวะทางจิตวิญญาณโดยรวม

คะแนน	20-40	หมายถึง	มีสุ่มภาวะทางจิตวิญญาณในระดับต่ำ
คะแนน	41-99	หมายถึง	มีสุ่มภาวะทางจิตวิญญาณในระดับปานกลาง
คะแนน	100-120	หมายถึง	มีสุ่มภาวะทางจิตวิญญาณในระดับสูง

การแปลผลสภาวะทางจิตวิญญาณ เมื่อแยกรายด้าน (สภาวะทางจิตวิญญาณในด้านสิ่งที่เป็นอยู่ และสภาวะทางจิตวิญญาณในด้านความศรัทธายึดมั่นทางศาสนา)

คะแนน	10-20	หมายถึง	มีสภาวะทางจิตวิญญาณในระดับต่ำ
คะแนน	21-49	หมายถึง	มีสภาวะทางจิตวิญญาณในระดับปานกลาง
คะแนน	50-60	หมายถึง	มีสภาวะทางจิตวิญญาณในระดับสูง

ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

ทดสอบโดยการนำไปทดลองใช้กับประชากรที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ และนำคะแนนที่ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Coefficient Alpha or Cronbrach Coefficient) คำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผลพบว่าในทุกข้อคำถามของแบบสอบถามทั้งสองส่วนได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า .70

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทุกคนเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้ ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งแนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ และรายละเอียดของการทำวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม อธิบายและชี้แจงแก่กลุ่มตัวอย่างว่าการตอบแบบสอบถาม ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด การตอบแบบสอบถามนี้ไม่ใช่การสอบหรือวัดความรู้ แต่เป็นการศึกษาสภาวะทางจิตวิญญาณของนักศึกษาคนละกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต โดยให้ทำการตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นของตนเอง และตามสภาพความเป็นจริงของตนเอง คำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามจะไม่มีเปิดเผยให้เกิดผลเสียหายใดๆ แก่ผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จะถือเป็นความลับ ไม่มีการระบุตัวตนเป็นรายบุคคล ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จะนำมาทำการวิเคราะห์และนำเสนอในภาพรวม หากกลุ่มตัวอย่างไม่ประสงค์จะตอบแบบสอบถาม ก็สามารถปฏิเสธได้ เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 157 ฉบับ แล้วผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบ จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window Version 20 โดยทำการกำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าพิสัย ค่าความถี่ และร้อยละ
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นนักศึกษากายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 157 คน อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 66 คน (ร้อยละ 42.04) และอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 18-20 ปี จำนวน 91 คน (ร้อยละ 57.96) เป็นเพศหญิง จำนวน 132 คน (ร้อยละ 84) เพศชาย จำนวน 25 คน (ร้อยละ 16) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 82.8) โดยนักศึกษาจะอาศัยอยู่หอพัก (ร้อยละ 77.7) และอาศัยอยู่กับเพื่อน (ร้อยละ 38.85) นักศึกษาส่วนใหญ่มีประวัติการศึกษา จบระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/ ปวช. หรือเทียบเท่า (ร้อยละ 100) และทุนการศึกษาที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นทุนพ่อแม่ (ร้อยละ 51.6) ดังตารางที่ 1

สุขภาวะทางจิตวิญญาณและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณในด้านกาย จิตใจ และสังคม ของนักศึกษากายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต

1. สุขภาวะทางจิตวิญญาณ

กลุ่มตัวอย่างมีสุขภาวะทางจิตวิญญาณโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 99.39$) สุขภาวะทางจิตวิญญาณในด้านความศรัทธายึดมั่นทางศาสนา พบว่าอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 49.96$) และสุขภาวะทางจิตวิญญาณในด้านสิ่งที่เป็นอยู่ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 49.43$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสุขภาวะทางจิตวิญญาณโดยรวมและรายด้าน (N = 157)

สุขภาวะทางจิตวิญญาณ	พิสัยคะแนนจากแบบสอบถาม (Possible Range)	พิสัยคะแนนจริงจากกลุ่มตัวอย่าง (Actual Range)	\bar{X}	SD	ระดับสุขภาวะทางจิตวิญญาณ
ด้านความศรัทธายึดมั่นทางศาสนา	10 - 60	31 - 60	49.96	7.40	สูง
ด้านสิ่งที่เป็นอยู่โดยรวม	10 - 60	33 - 60	49.43	6.67	ปานกลาง
	20 - 120	69 - 120	99.39	12.58	ปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณในด้าน กาย จิตใจ และสังคม

ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณของกลุ่มตัวอย่างในด้านกายพบว่ามีค่าอยู่ในระดับ ($\bar{X} = 22.78$) ด้านจิตใจอยู่ในระดับ ($\bar{X} = 54.23$) และด้านสังคมอยู่ในระดับ ($\bar{X} = 94.89$)

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณในด้าน กาย จิตใจ และสังคม (N = 157)

ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ	พิสัยคะแนนจากแบบสอบถาม (Possible Range)	พิสัยคะแนนจริงจากกลุ่มตัวอย่าง (Actual Range)	\bar{X}	SD
กาย	6 - 30	15 - 30	22.78	2.94
จิตใจ	14 - 70	40 - 67	54.23	5.70
สังคม	25 - 125	76 - 120	94.89	8.01

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ระดับสุขภาวะทางจิตวิญญาณของนักศึกษาคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิตน่าจะส่งผลต่อระดับผลการเรียนของนักศึกษา

ตามตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สุขภาวะทางจิตวิญญาณในด้านความศรัทธายึดมั่นทางศาสนา ($r = .106, p = .185$) ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่สุขภาวะทางจิตวิญญาณโดยรวม ($r = .106, p = .033$) และด้านในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ ($r = .203, p = .011$) มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนของนักศึกษากายภาพบำบัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณในด้าน กาย จิตใจ และสังคมน่าจะส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณของนักศึกษา

ตามตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณทั้งในด้านกาย ($r = .361, p = .000$) จิตใจ ($r = .436, p = .000$) และสังคม ($r = .356, p = .000$) มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบอีกว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณทั้งในด้านกาย ($r = .140, p = .081$) และด้านสังคม ($r = .105, p = .189$) ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในด้านจิตใจ ($r = .166, p = .038$) มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตวิญญาณกับผลการเรียนของนักศึกษากายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต (N = 157)

	สุขภาวะทางจิตวิญญาณ (ด้านศาสนา)	สุขภาวะทางจิตวิญญาณ (ด้านสิ่งที่เป็นอย่างอยู่)	สุขภาวะทางจิตวิญญาณโดยรวม
ผลการเรียน	.106 (p = .185)	.203 (p = .011)*	.170 (p = .033)*

* p < .05

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณ และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณกับผลการเรียนของนักศึกษากายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต (N = 157)

	ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ (ด้านกาย)	ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ (ด้านกาย)	ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ (ด้านกาย)
สุขภาวะทางจิตวิญญาณ	.361 (p = .000)*	.436 (p = .000)*	.356 (p = .000)*
ผลการเรียน	.140 (p = .081)	.166 (p = .038)*	.105 (p = .189)

* p < .05

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ระดับสุขภาวะทางจิตวิญญาณของนักศึกษาคณะกายภาพบำบัดมหาวิทยาลัยรังสิต น่าจะส่งผลต่อระดับผลการเรียนของนักศึกษา จากข้อมูลพบว่า สุขภาวะทางจิตวิญญาณของนักศึกษากายภาพบำบัดโดยรวม และความผาสุกในสิ่งที่เป็นอย่างนี้ มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่สุขภาวะทางจิตวิญญาณในด้านความศรัทธายึดมั่นทางศาสนาไม่มีความสัมพันธ์กับผลการเรียน ดังที่กล่าวไว้ว่า ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในช่วงเวลาที่บุคคลต้องประสบกับความทุกข์แสนสาหัส ไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุใดก็ตาม ความทุกข์เหล่านั้นย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้น หากบุคคลใดมีเครื่องยึดเหนี่ยวในจิตใจ ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่องศาสนา หรือความเชื่อส่วนบุคคล มาเป็นที่พึ่งพิงทางใจแล้ว ความทุกข์ที่เกิดขึ้นก็อาจบรรเทาลงหรือเกิดการปรับเปลี่ยนมุมมอง พลิกความทุกข์ให้กลายเป็นบทหนึ่งในการเรียนรู้ชีวิตของบุคคลนั้นขึ้นมา แต่สำหรับนักศึกษาคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต ระดับของความศรัทธายึดมั่นทางศาสนากลับไม่มีผลต่อการเรียนของนักศึกษา แสดงว่าบุคคลที่ปฏิบัติตัวตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด ก็ใช่ว่าจะต้องมีผลการเรียนดีเสมอไป หรือบุคคลที่มีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดก็ใช่ว่าบุคคลนั้นจะไม่ยึดปฏิบัติตามหลักของศาสนา เพราะคนส่วนใหญ่ยังมองว่าคนดี คือ ในความเป็นจริงแล้วคนที่ดูดี ฉลาดและรวย ส่วนคนเลว คือ คนที่ดูไม่ดี ในความเป็นจริงแล้วคนที่ไม่คิดว่าตัวเองเป็นคนดี แต่ก็ไม่ได้ทำความชั่ว นั่นแหละคนดี ดังนั้นคนที่เก่ง มีผลการเรียนดีหรือประสบความสำเร็จ ร่ำรวยจนกลายเป็นมหาเศรษฐี แต่ความสำเร็จที่ได้มานั้น กลับเป็นความสำเร็จที่ได้มาจากการขาดคุณธรรม จริยธรรมทางจิตใจ ดังนั้น การเรียนหรือความสำเร็จของแต่ละคนนั้น ไม่สามารถตัดสินบุคคลได้ว่าเป็นคนดีเสมอไป ส่วนเรื่องของความผาสุกในสิ่งที่เป็นอย่างนี้พบว่ามีผลกระทบโดยตรงกับการเรียน ดังนั้น นักศึกษา

กายภาพบำบัด ต้องมีจุดมุ่งหมายของชีวิตทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตลอดจนการรู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง โดยเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ตั้งแต่เริ่มตัดสินใจเลือกในการปฏิบัติว่าสิ่งใดเหมาะสมกับตน ที่จะสามารถใช้ชีวิตในการศึกษาให้มีความสุข โดยมีผลต่อการศึกษานักศึกษากายภาพบำบัด อย่างไรก็ตาม การพัฒนาตนเอง เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีความรู้ความสามารถดีขึ้น การพัฒนาตนเองเป็นเรื่องที่บุคคลแต่ละคนต้องกระทำด้วยตัวเอง โดยบุคคลอื่นมีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนเพียงบางส่วนเพื่อให้ตนเองมีความรู้ความสามารถดีขึ้น การพัฒนาตนเอง หมายถึงการเสริมสร้างความรู้และการปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะความชำนาญและความสามารถในการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจ การพัฒนาตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง และสามารถปรับปรุงตนเองให้เจริญงอกงาม ทั้งด้านประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านปัญญาและด้านคุณธรรมด้วย ทำให้การทำงานหรือการดำรงชีวิตมีความหมาย การศึกษาด้วยตนเองหรือการพัฒนาตนเองเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทั้งปวง คนที่ต้องการพัฒนาต้องหาทางเรียนรู้และปรับปรุงตนเองให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในการดำรงชีวิตและในหน้าที่การงาน การพัฒนาตนเอง อีกนัยหนึ่งหมายถึง ความกระตือรือร้นส่วนบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ ลองปฏิบัติในสิ่งที่แตกต่าง ขวนขวายไม่หยุดนิ่ง ซึ่งจะช่วยให้เสริมความเจริญเติบโตตามธรรมชาติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และจะช่วยตอบสนองโอกาสการพัฒนาแบบอื่นๆ ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น สรุปได้ว่า การพัฒนาตนเองเป็นหน้าที่หลักของมนุษย์ ซึ่งการจะบรรลุความสำเร็จในการพัฒนาตนเองได้ย่อมต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ รวมทั้งการควบคุมตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ บุคคลที่มีความเชื่อในตนเองว่ามีความสามารถในการควบคุมตนเองให้ดำเนินชีวิตไปตามเป้าประสงค์หรืออุดมการณ์แห่งตนได้ ย่อมจะพบกับความเจริญงอกงามได้ไม่ยากนัก

สมมติฐานข้อที่ 2 สุขภาวะทางจิตวิญญาณของนักศึกษาคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต น่าจะมีความสัมพันธ์กับสภาวะด้านพฤติกรรมด้านกาย จิตใจ และสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาพบว่า สุขภาวะทางจิตวิญญาณของนักศึกษาคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต มีความสัมพันธ์กับสภาวะด้านพฤติกรรมด้านกาย จิตใจ และสังคม เพราะความสมบูรณ์ของสุขภาพทางด้านร่างกายเป็นความสมบูรณ์ทางด้านกายภาพของบุคคลที่สามารถสังเกตได้โดยตรง โดยเฉพาะในวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ยิ่งต้องมาเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมโลกาภิวัตน์ในยุคปัจจุบันยิ่งส่งผลต่อสภาวะสุขภาพในด้านต่างๆ ของวัยรุ่น ดังนั้นหากสุขภาพของนักศึกษา ก็ จะส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณได้เช่นกัน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณด้านกายและสังคม เมื่อเปรียบเทียบกับผลการเรียนไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณด้านจิตใจมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สภาพจิตใจ หมายถึง ความรู้สึกต่อความนิยมนับถือและคุณค่าแห่งตน การปรับตัว การแข่งขัน การสูญเสีย ความขัดแย้งในใจ และสภาพความเป็นอยู่ทั่วไป ดังนั้นนักศึกษากายภาพบำบัด จึงให้ความสำคัญกับมิติด้านประสบการณ์และอารมณ์ จิตใจ ได้แก่

ความรู้สึกของการคาดหวังจากบุคคล ความรัก ความสัมพันธ์ ความสงบภายใน สิ่งปลอบใจและผู้ให้การสนับสนุน
สิ่งต่างๆ เหล่านี้ จึงมีผลมากกับผลการเรียนของนักศึกษาเป็นอย่างมาก เช่น นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้น
ปีที่หนึ่ง เรื่องของอารมณ์และสภาพจิตใจจึงส่งผลต่อการเรียน ส่วนนักศึกษาชั้นปีสูงๆ ก็อาจเป็นเพราะมีสภาวะ
เครียด หรือหนักใจมีความวิตกกังวลมากกว่าเนื่องจากประสบการณ์ที่ต้องพบในชีวิตประจำวันนั้นมากกว่า จึงส่ง
ผลให้ผลการเรียนนั้นมีความสอดคล้องกัน ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือนักศึกษาจะต้องคำนึงถึงความละเอียด
อ่อนทางด้านจิตใจของนักศึกษาเป็นประการสำคัญ เมื่อสภาพจิตใจของนักศึกษาก็ส่งผลต่อสภาวะทางด้าน
กายและสังคมด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้เป็นการศึกษานำร่องเกี่ยวกับสภาวะทางจิตวิญญาณของนักศึกษาภาพบำบัด
มหาวิทยาลัยรังสิต จากการศึกษาพบว่า การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าสภาวะทางจิตวิญญาณมีความสัมพันธ์กับ
ผลการเรียน และปัจจัยด้านกาย จิตใจ และสังคม ทั้งหมดมีอิทธิพลต่อสภาวะทางจิตวิญญาณโดยตรง ดังนั้น
หน่วยงานด้านการศึกษาคควรมีนโยบาย กระบวนการและสนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการเสริมสร้างสภาวะทางจิต
วิญญาณให้แก่นักศึกษา รวมทั้งควรมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณของนักศึกษาไปพร้อมกับการพัฒนา
ทางด้านวิชาการตลอดระยะเวลาในการเรียนในมหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- กิริดา ธีรวัฒน์กุล. (2010). จิตวิญญาณทำงานอย่างไรเมื่อผู้ป่วยไทยมีวิกฤตความเจ็บป่วย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาเวชศาสตร์ครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2549). รายงานฉบับร่างกรอบการทำความเข้าใจเรื่องจิตวิญญาณ : แนวคิดและปรัชญาเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพทางจิตวิญญาณ. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ.
- ชนิกา เจริญจิตต์กุล. (มกราคม-มิถุนายน 2547). จิตวิญญาณ : การดูแล. วารสารมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 7 (14), 78-101.
- ชมพู โกดิรัมย์. (10 สิงหาคม 2555). จุดยืนแห่งการพัฒนาของไทย เพื่อสันติภาพที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯธุรกิจ. ค้นเมื่อ 2556 , จาก <http://hdl.handle.net/123456789/3856>.
- ดลฤดี สุวรรณศิริ. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ทั่วประเทศ. วารสารพัฒนาสังคม, 9(1),157-74.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2536). ลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน. กรุงเทพมหานคร : คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทัศนาศ บุญทอง. (2534). การพยาบาลในมิติจิตวิญญาณ. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์.
- พิศนา แหมมณี. (2546). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ธัญญา น้อยเปียง. (2545). การรับรู้ความรุนแรงของการเจ็บป่วย การสนับสนุนทางสังคมและความผาสุกทางจิตวิญญาณในผู้ป่วยมะเร็งเต้านม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นุชนภา วงศาสนธิ. (2005). ความสัมพันธ์ระหว่าง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สัมพันธภาพในครอบครัว และกลุ่มเพื่อน กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กที่ถูกกระทำรุนแรง. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล
- ประเวศ วะสี, พระพิศาลธรรมาภี, แมชีคันสนีย์ เสถียรสุด, และโสภณ สุภาพงษ์. (2544). สุขภาพทางสังคมและจิตวิญญาณ. กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรี่.
- ประเวศ วะสี. (สิงหาคม 2544). สุขภาวะทางจิตวิญญาณ. นิตยสารหมอชาวบ้าน, 268.
- พนมสรวง จิตธนะสุวรรณ, และสุนทรี ศิริขังกูร. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะความสุขสมบูรณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พัชนี สมกำลัง. (2010). ความผาสุกทางจิตวิญญาณของพลเรือน ในดิงเกล : การตีความหมายชีวิตประวัติ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ภมรพรรณณ์ ยุระยาตร์. (2554). *การศึกษาและพัฒนาความมาสุกทางจิตใจของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิเรืองรอง รัตนวิไลสกุล. (พฤษภาคม – สิงหาคม 2544). การศึกษาสุขภาพกาย สภาพจิตใจ ปัจจัยทางสังคม และสภาวะสุขภาพจิตของนักศึกษาที่มาขอคำปรึกษาทางจิตวิทยา ภายใต้โครงการการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาของสายวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. *วารสารวิจัยและพัฒนา มจร*, 24(2), 161-177.
- วรรณภา สิทธิปาน. (2007). *ปัจจัยทำนายสภาวะทางจิตวิญญาณของผู้ติดเชื้อเอชไอวี*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คันสนีย์ เสถียรสุต. (2544). *สภาวะทางจิตวิญญาณ. หมอชาวบ้าน*.
- ศิริพร ภูศรี และคณะ. (2552). *การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียนและวิธีการแก้ไขปัญหาของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม. มหาสารคาม :วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม*.
- สมภาร พรหมทา. (2549). *ศาสนาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สรศักดิ์ภูณี ดวงคำสวัสดิ์. (2537). *พฤติกรรมสุขภาพ : แนวคิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ*. เอกสารประกอบการฝึกอบรมนักวิชาการสุขภาพศึกษาและสาธารณสุข, ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- สุรพงษ์ ชูเดช และ วิภาวี เขียมวรเมธ. (2545). *ตัวแปรในการทำนายสุขภาพจิตและการปรับตัวของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี*. *วารสารวิจัยและพัฒนา มจร*, 25(3), 215-232.
- Anandarajah, Gowri, & Hight, Ellen. (Jan, 2001). Spirituality and Medical Practice: Using the HOPE Questions as a Practical Tool for Spiritual Assessment. *American Family Physician*, 63, 81-89.
- Bonab, B.G., Hakimrad, & Habibi. (2010). Relation between mental health and spirituality in Tehran university student. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 5, 887-891.
- Carrette, J., & King, Richard. (2005). *Selling Spirituality : The Silent Takeover of Religion*. New York : Routledge.
- Ellison, C.W. (1983). Spiritual well-being : conceptualization and measurement. *Journal of Psychology and Theology*, 11, 330-340.